

**Тэрміны з кампанентам дзеепрыметнікаў у рускай мове
і іх беларускія эквіваленты**

Гаўрош Н.В., Савіцкая І.У.

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Засаваенню беларускай навуковай тэрміналогіі садзейнічаюць практыкаванні на пераклад з рускай мовы на беларускую спецыяльных тэкстаў з тэрміналагічнымі словазлучэннямі з кампанентам дзеепрыметнікаў і падбор да іх беларускіх эквівалентаў. Неаднолькавая прадуктыўнасць у дзвюх роднасных мовах дзеепрыметнікаў і адсутнасць іх асобных формаў у беларускай мове выклікае пэўныя цяжкасці ў студэнтаў. Беларуская мова мае сістэму сродкаў замены неўласцівых ёй дзеепрыметнікаў як кампанентаў тэрміналагічных словазлучэнняў пры перакладзе іх з рускай мовы. Неўжывальныя дзеепрыметнікі можна замяніць:

– прыметнікам: *запоминающее устройство – запамінальнае прыстасаванне, фильтрующиеся вирусы – фільтроўныя вірусы, красящий пигмент – фарбавальны пігмент;*

– дзеясловам: *печатающий хронограф для измерения кратких интервалов времени – хранограф друкуе, адлюстроўваючы кароткія інтэрвалы часу;*

– прыдакам: *согласующий трансформатор – трансфарматар-узгадняльнік, самосин-хронизирующий двигатель – рухавік-самасінхранізатар, звукозаглушающий бокс – бокс-гуказаглушальнік;*
назоўнікам: *следящая система – сістэма сачэння, самобалансирующий прибор – прыбор з самабалансіроўкай, переключающий контакт – кантакт пераключэння;*

– дзеепрыметнікам незалежнага стану прайшлага часу з суфіксам -л-: *окаменевшая порода – скамяцелая порода, застывшая смола – застылая смола;*

– дзеепрыметнікамі залежнага стану прайшлага часу з суфіксамі -н-, -ан-, -ен-, -т-: *сбалансированный расчет – збалансаваны рахунак, форсированный марш – фарсіраваны марш, освоённые деньги – асвоеныя грошы, нераскрывшиеся бутоны – нераскрытыя бутоны, налившийся грозной колос – наліты аржаны колас;*

– даданымі сказамі: *Язык народа – лучший, никогда не увядающий цвет всей его духовной истории, начинающийся далеко за ее границами (К.Ушинский). Мова народа – лепшая, ніколі неўвядальная кветка ўсёй яе духоўнай гісторыі, якая пачынаецца далёка за яе межамі (К.Ушыньскі)*